

Tijdens de tweede wereldoorlog was Kees Scherpenzeel ondergedoken bij zijn oom en tante, Willem Verhoef en Jansje Verhoef van der Lee op de boerderij 'Schimmelpenninckhoeve' aan de Horn te Baambrugge. Nog niet zo lang geleden heeft hij, een niet-boerenzoon zijnde, zijn indrukken van het boerenleven in die tijd aan het papier toevertrouwd. Deze werden de redactie ter hand gesteld en enigszins bewerkt vindt U ze hieronder. De schrijver is geëmigreerd naar Australië en daar nog steeds woonachtig.

onder-duiken onder de koeien

De uitdrukking 'zo dom als een koe' wekt de indruk dat koeien wel heel domme beesten moeten zijn. Wanneer je als onderduiker op een boerderij komt werken, merk je al heel snel dat de koebeesten niet zo dom zijn als ze lijken.

Iedere koe heeft een eigen karakter en uiterlijk; naar aanleiding daarvan wordt haar een naam gegeven.

Op een melkveebedrijf is de koe heel belangrijk, want de melk die zij 'geeft', is de bron van inkomsten voor haar eigenaar. Wel beschouwd zijn er heel wat dieren, gebouwen, land en machines nodig om een bestaan te verwerven voor één familie. Tijdens de tweede wereldoorlog kon ik onderduiken bij mijn familie Verhoef op de boerderij

'Schimmelpenninckhoeve' aan de Horn te Baambrugge. Gedurende die tijd is daar op alle mogelijke manieren geprobeerd mij het boerenleven bij te brengen en te doen begrijpen. De familie bestond uit de ouders met acht kinderen, vier jongens en vier meisjes. Wim, de oudste, woonde op het dorp (Baambrugge); hij werkte voor de fok- en controlevereniging en testte bij veel bedrijven de koeien op melkhoeveelheid en melkvetgehalte. Harm en Siem werkten bij een grasdrogerij in Loenen a/d Vecht, resp. als boekhouder en transporteur. Marrie en Jannie hielpen mee in de huishouding en bij het melken van de koeien. De twee jongsten, Neeltje en Gerrie, zaten nog op school.

Meestal werkte ik samen met mijn neef Jan onder het toezien van oom Wim. Tante Jans zwaaide de

scepter in de huishouding en hield toezicht op de kaasmakerij en het karnen van de boter. Bovendien was zij verantwoordelijk voor het dagelijks twee keer schoonmaken van het melkgeri. Een druk leven dus waar hard gewerkt moest worden, maar waar het ook reuze gezellig was.

Oom Wim was bepaald geen prater, maar werd in de omgeving wel gerespecteerd om zijn gezond inzicht in allerlei zaken. Thuis was dit ook het geval. Aan tafel werden er veel zaken besproken en ieder mocht zijn zegje doen, maar als er belangrijke beslissingen genomen moesten worden, sprak hij, na rustig geluisterd te hebben, het laatste woord en dat bleek meestal het juiste woord te zijn.

Na mijn aankomst moest ik allereerst koeien leren melken.. Dat ging als volgt. Je plaatste jezelf op een éénpotig stoeltje (het melkblok) bij het gedeelte van de koe dat men uier en spenen noemt. Daarna werden de achterpoten van mevrouw koe met een touw aan elkaar gebonden, zodat

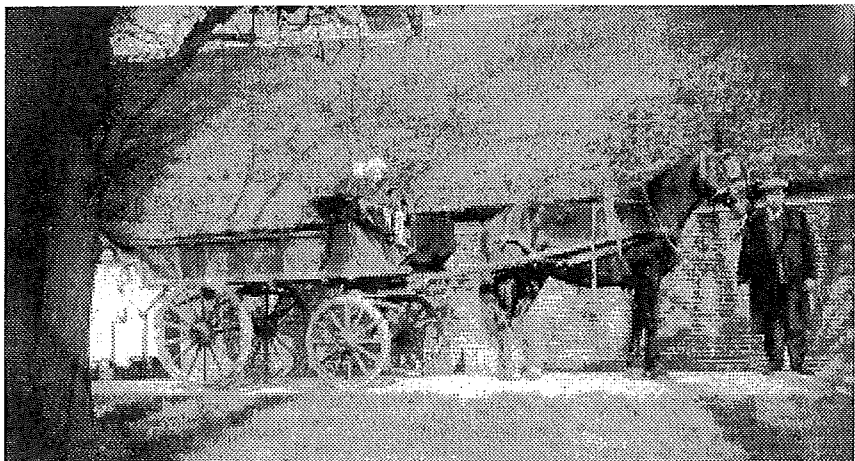
ze niet weg kon lopen. Met een uierdoek, die regelmatig in een emmer met chloorwater werd schoongemaakt, werden uier en spenen gereinigd.

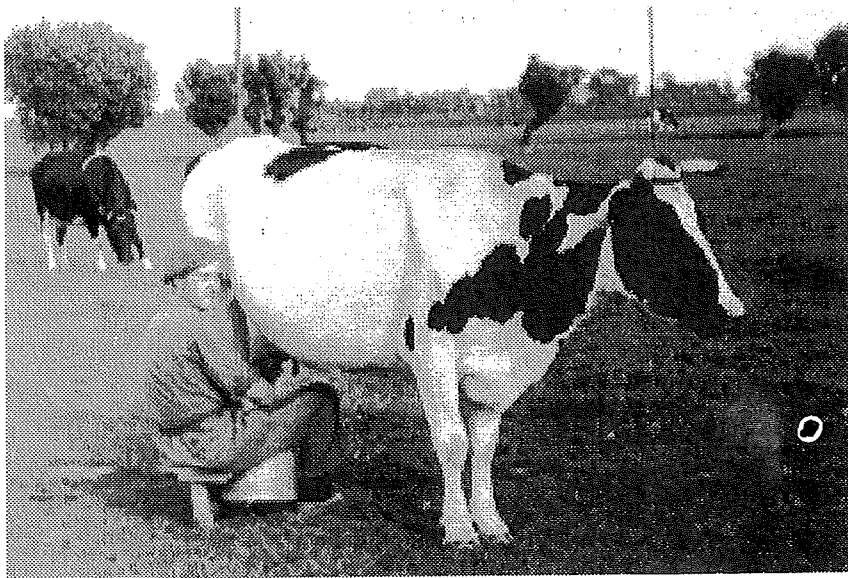
De melk-emmer werd op de rand van de klompen gezet en tussen de knieën vast gehouden, waardoor die in alle richtingen bewogen en bestuurd kon worden wat tijdens het melken goed van pas kon komen. Maar ook het melken zelf moest geleerd worden. Het is meer dan een beetje aan spenen trekken. Met de duim en wijsvinger werd de speen van boven dicht geknepen en via de lange vinger tot aan de pink zakte men naar onderen. Als je dat snel genoeg deed werkte het als een pomp! Belangrijk was het uitmelken van de koe. Als dat niet goed gebeurde, kon er uier-ontsteking ontstaan. Bovendien, zo werd mij geleerd, is 'de laatste drop de boterknop'. Met andere woorden: In de na- melk zit het meeste vet.

'Koeienpraat' was tijdens het melken ook heel belangrijk. Deze stelde het beest op haar gemak en voorkwam schrikken, wat 'ophouden' van de melk kon betekenen. Dus praatte of mummelde je maar wat, zodat de koe wist dat er vertrouwd volk in haar buurt was. Een prettige bijkomstigheid was dat een koe jou maar aan liet praten en je nooit tegensprak.

Half vijf 's morgens werd begonnen met melken en ongeveer twaalf uur later, vier uur 's middags, volgde de

De 'Kaasbrik' met rechts Willem Verhoef

Neef Jan Verhoef 'onder de koe'

tweede ronde. Twee keer per dag, zeven dagen per week en zo het hele jaar door. Zo is nu eenmaal het boerenleven.

Met z'n vieren molken we gemiddeld veertig tot vijftig koeien per keer. In de herfst was het 's morgens nog donker en kon het soms flink regenen en waaien. Koeien melken was dan bepaald geen aangename bezigheid. Gelukkig waren je 'eigen' beestjes bekend en als je in het weiland er maar een schim van zag, wist je goed wie wie was. Soms probeerde je wel eens de koe met de zijkant in de windrichting te laten staan, zodat je er een beetje achter kon schuilen. Met allen die dit eerder gepoogd hadden, moest ook ik het afleggen tegen de koe, want ze stond net zo lang te wauwelen en vervelend te doen, tot dat ze weer met haar achterste in de wind stond.

Als haar staart dan omhoog ging, moest je maken dat je weg kwam, anders onderging je een 'urine-douche'.

's Winters stonden de koeien, steeds op dezelfde plek, vijf tot zes maanden op stal. Deze had twee delen met vier rijen koeien. Er was geen hooiberg, want het hooi lag opgetast op de hooizolder onder het staldak. Het werd door luiken op de delen gegooid, vlak voor de koeien.

In de stal hing een aparte sfeer, vooral als het regende, sneeuwde of vroor.

Het gaf een gevoel van veiligheid en bevrediging als je de koeien dan genoeglijk herkauwend zag liggen.

's Morgens werd er altijd op de nuchtere maag gemolken. Na het ontbijt begon je dan aan de andere bedrijfswerkzaamheden. In de winter moest eerst de stal uitgemest worden. Met de greep en de schop werd de mest uit de groep achter de koeien weg gehaald en in een kruiwagen geladen. Met een volle kruiwagen liep je dan naar buiten en probeerde je met een flink gangetje middels een plank de mesthoop op te komen. Het is me een paar keer gelukt met kruiwagen en al in de mesthoop terecht te komen omdat ik niet op tijd het eindpunt van de plank zag!

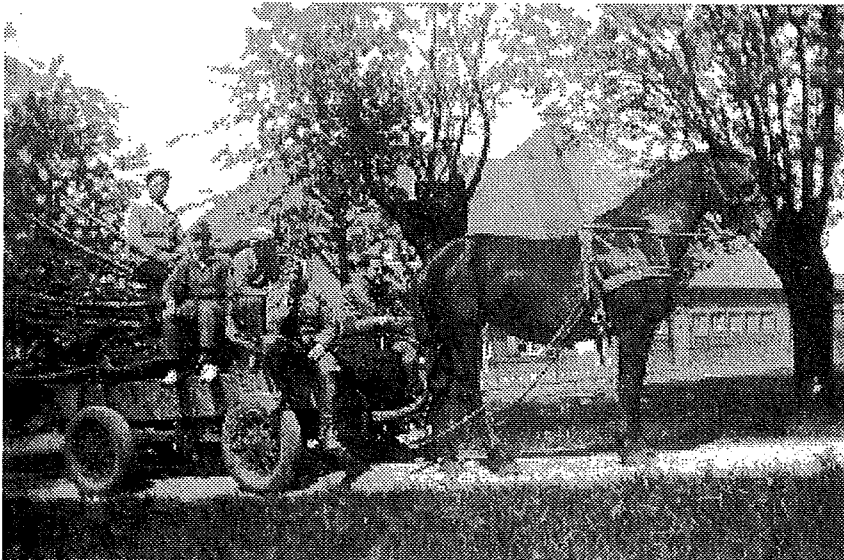
Tijdens de staltijd kalfden de meeste koeien. Regelmatig werd dan gevoeld of de 'banden' (naast de plek waar de staart begint) al zakten. Als dit het geval was, was het kalven nabij. Dikwijls moest er tijdens de geboorte hulp geboden worden. Er werden dan touwen om de poten van het naderende kalf gebonden en door rustig trekken werd het geboorteprocess ondersteund. Steeds was er weer opluchting als alles goed verliep, want dat was natuurlijk niet altijd zo.

Rond april/mei konden de koeien het land weer in. Dat moest zo rustig mogelijk gedaan worden, want na de lange staltijd waren ze meestal door het dolle heen en hadden ze de be-

hoefte eerst een paar 'bokken' sprongen te maken. (Overigens een hele prestatie voor zulke logge beesten!)

Mijn oom had een eigen stier, want van kunstmatige inseminatie was nog geen sprake. Hij had afgezien van de gewoonte om de stier met verschillende boeren te delen. Hij had daar goede redenen voor, want voor de oorlog wilde hij een stamboek-veestapel opbouwen en had de koeien daarom door een bijzonder goede stier laten dekken. Het resultaat was kalveren die opgroeiden tot prachtige vaarzen (twee-jarige koeien die voor de eerste keer gingen kalven). Echter, gedekt door een in gezamenlijk eigendom zijnde stier, die een besmettelijke geslachtsziekte had, bleken deze dieren allemaal gust te zijn, dat wil zeggen: ze zaten niet met kalf. Dit was, zeker in die tijd, een financiële ramp.

Dit woog des te zwaarder omdat in diezelfde periode ook alle varkens omkwamen door de varkenspest. Als een koe tochtig was, kwam de stier er aan te pas. De tochtigheid ontstond om de drie weken. Het tijdstip van paren werd zo berekend, dat het kalf tijdens de stalperiode geboren werd. Om de stier onder controle te houden had deze een ring door de zijn neus. Met een touw vanaf de horens door de ring en een stok in de hand kon die goed in bedwang worden gehouden. Het samengaan verliep niet altijd zonder problemen, want sommige koe-dames waren niet gesteld op de stier. Zo maakte ik eens mee, dat een jonge koe die het mannelijk gevaarte op zich af zag komen, als een haas over de sloot sprong en daar rustig ging grazen. De stier ging er snuivend achteraan, maar durfde met zijn zwaar lichaam die sprong niet te wagen. Het was dan weer de kunst het touw in handen te krijgen en hem terug naar de stal te leiden. Men heeft mij verteld dat degene die de ring door de neus van de stier geboord had, nimmer meer in zijn nabijheid moest komen, want hij vergat en vergaf niet.

De 'Luchtbandenwagen'

Veel tijd ging er zitten in de bewerking van het land, zoals het met een houten tang trekken van distels. Ook het slechten (het met een greep uiteenslaan) van de mest en het verspreiden van gier vroeg de nodige aandacht. Dit alles ter bevordering van de groei van het grasland. De zomertijd betekende hooibouwtijd. Men was dan zeer afhankelijk van het weer en bij naderende regen werd er dan wel eens tot 's avonds laat gewerkt. Veel voldoening gaf het

als het hooi dan op tijd binnen was. In het najaar moesten de sloten geschoond worden. Een vrij zwaar werk. Alle sloten en weteringen moesten met een schep aan een lange stok, de lark of laaihaak, uitgebaggerd worden. In november kwamen vertegenwoordigers van het waterschap dan inspecteren of het goed gebeurd was. Tenslotte nog iets over het wagenpark op de boerderij. Er waren er vijf. De luchtbandenwagen werd het

meest gebruikt omdat deze de minste schade toebracht aan de weilanden. Bovendien had deze een lage bak (minder krachtsinspanning bij het laden) en was het plezierig hiermee te rijden. Daarnaast was er de ijzerenbandenwagen, ook wel hobbeldebobbel genoemd. Deze werd gebruikt als het beslist noodzakelijk was, zoals bijvoorbeeld tijdens de hooibouw. De driewieler of kiepkar werd gebruikt voor het mestvervoer. De kaasbrik, een van licht hout gemaakte wagen, diende uitsluitend voor vervoer van kaas naar de markt in Breukelen. Het meest luxe was de koets voor het personenvervoer: een '1 pk Rolls-Royce'. Eerste klas vakwerk!

Als onderduiker en dus nieuweling maakte ik meer dan twee jaar de levens-cyclus mee op de boerderij, die nauw verbonden is met de verschillende jaargetijden. Wat mij vooral getroffen heeft is het eenvoudig christelijke geloof wat ik meemaakte binnen het huisgezin. Het had een diepte en warmte die een gevoel van zekerheid insloot. Voor mij was het een openbaring.

C. Scherpenzeel.

Uit het archief van de Abcouder IJclub

Een ooggetuige verslag van de Abcouder schaatswedstrijden in de winter van 1890

Aan de wedstrijden, uitgeschreven door de Abcouder IJclub en jongstleden donderdag op het Abcoudermeer gehouden, werd deelgenomen door twaalf arresleden bespannen met paarden, die nog nimmer een prijs gewonnen hebben. De prijs, een pendule met candelabres, werd behaald door Herman van Schaik uit het Gein te Abcoude. De premie, twee bloemvazen met zilver, werd gewonnen door H. Wafelbakker uit Hilversum.

Een vriendelijk zonnelicht bescheen de ruime ijsvlakte waarop de menigte zich bewoog: sledende, schaatsende en wandelende. De westewind deed het grote aantal vlaggen zachtens fladderen. Het geluid van de rinkelende bellen der paarden vermengde zich met de vrolijke tonen van het grote orgel, dat niet moede werd zijne bij deze gelegenheid passende wijzen te doen hooren. Een grote plek van het Meer was afgepaald om de banen der club. Het talrijke publiek daaromheen luisterde gewillig naar de stemmen der oppassers die den toegang verboden aan een ieder die niet was voorzien van een zicht-

baar gedragen toegangsbewijs. Zo was gezorgd dat allen, zij het dan ook op een afstand, de wedstrijden konden aanzien.

Die met sleden duurde tot ongeveer drie uur. Toen begon de rijderij op schaatsen, en toen was ook de niet van een toegangsbewijs voorziene menigte niet meer te houden! Allen snelden onder de zwakke afsluiting door naar de rijbanen, gevolgd door de oppassers: nu er niemand meer was te keeren, konden die op hun beurt al hun aandacht aan de hardrijders schenken. En het was de moeite